

Glasovi iz našega Gibanja

VESTI Z AGITACIJE ZA PROLETARCA

Nedavno sem bil na agitacijah v Barbertonu. Gre se za skem obisku v naselbini Piney Fork. S sodrugo Zaveršnikom sva obiskala vse rojake. Pridobila sva zopet nekaj novih naročnikov, tako, da zahaja Proletarec sedaj v tej naselbini skoraj v vsako hišo. Delavske razmere v Piney Forku so nič prida. Take so zdaj povsod.

Imajo socialistični klub, v katerem je od ustanovitve daje najdelavnjši sodrug Zaveršnik. Rojaku tu so vsi naprednega mišljenja. Med njimi je že dalj časa stari veteran Nace Žleberger, ki je bil preje dolgo vrsto let aktiven v naselbini Glencoe, O.

Piney Fork je bil vedno aktiven in upam, da ostane v bodoče. Osebnosti niso poznali. Malo jih je in so vedno skupaj. V naprednih akcijah so vsi sodelovali. Naj nam bo vzor naselbina tudi v prihodnjem.

Dne 7. novembra sem šel v Barberton in Kenmore, O. Delavske razmere so pod ničlo, posebno v Barbertonu. Ustavil sem se pri našem starem znancu delavnemu sodrugu John Jankoviču, ki me je že čakal na postaji. V družbi z njim, Jos. Jerebom in L. Frankom smo obiskali naselbine Ritman, Barberton in Kenmore. V Barbertonu bi bil rad obiskal vse rojake, ali to bi mi vzelio teden dni. Storili smo kolikor se je v danem času moglo.

V Barbertonu imajo aktiven socialistični klub. Bil sem na njihovi seji. Razprave so bile dobre. V kratkem bodo imeli priredo, na katero, kot so mi omenili, povabijo za govornico Anno P. Krasno.

Kakor je med naselbinami razlika v mišljenju in delu v drugih krajih, tako sem jo opazil tudi med Barbertonom in Kenmorom. Kakšna je, boste razvideli, ko prečitate to do konca.

V krogu naših sodrugov v Barbertonu imajo dobre moči. Npr. sodruži Jankovich, ki je bil izvoljen za poslanca. Delavske zmage so mogoče, ako so delavci organizirani in aktivni. Vabilni uspehi so naše sodruge kaču navdušili za delo v prid socialističnega gibanja.

Obisk v teh naselbinah mi ne bo šel iz spomina. Bil sem resno vesel prijaznih naprednih rojakov in sodrugov. Hvala in drugi so zelo delavni in lažljivi. Lovrencu in Jerebu, ki so mi šli na roko v vseh ozirih. Sodružni počakajojo od vseh naprednih ro-

zdrav vsem. Joseph Snay.

Socialistični glasovi narasli

Conemaugh, Pa. — V Conemaugh townshipu ni socialistična stranka še nobenkrat dobila toliko glasov, kar pomnim, kot jih je prošlega 4. novembra. Bilo je 33 "straight" socialističnih glasov, to je takih, ki so volili za našo listo v celoti, vseh skupaj, z onimi, ki so volili za posamezne na raznih listah, pa je bilo v socialistični koloni 41. Za majhen kraj kakor je naš je to velik odstotek glasov.

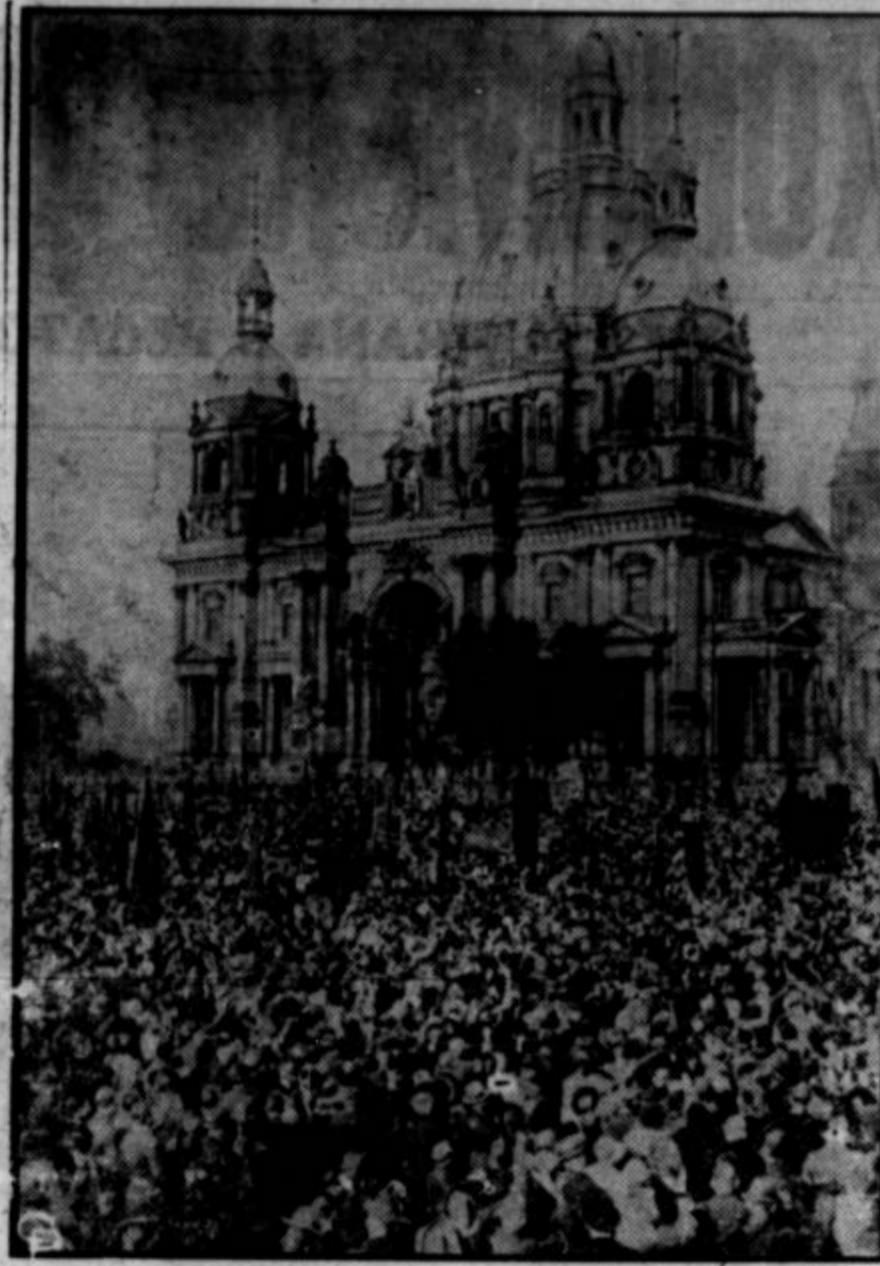
Mnogim je žal, ker je izvoljen za govornika suhaški republikanec Gifford Pinchot. Cebo on državo "posušil", bo napravil čudež. Bil je govornik že enkrat prej. Mnogi ga razglašajo za progressivca, toda zanj je deloval kapitalist Grundy in mnogi drugi finančni magnatje. Kot znano, je bil Grundy vodilni propagator za zvišanje carin, bodisi dokler je bil v kongresu lobist, in pozneje, ko je bil senator. Grundy je reakcionar in sovražnik delavstva. Gotovo ni deloval za Pinchota začo, da bi kot govornik služil ljudstvu. Kapitalisti v Penni so bili v prošli kampanji razdeljeni bolj kot običajno. Enim se je Pinchot zameril, že je bil prvič za govornika, pa so kandidirali proti njemu demokrata in mu financirali kampanjo. Druga skupina kapitalistov je bila s Pinchotom, dobro vedoč, da privatnim interesom ne bo storil nič takega, da bi jih bolelo. Njegove zmagе se niso prav nič ustrashili.

Delavske razmere so od muh. Od delavcev v rovih zahtevajo, da jim garajo napol' zastoj. Kopli premog in se zadovoljili s centri, katerim pravi kompanija "plača", toda kako naj se človek z njo preživi? Bodo morali spet odgovarjali, da "bog ve"?

Ena kompanija v tem okraju ima zunaj na jardu obrame "kupčke" premoga, in napise nad njimi. Izgleda, kakor polkopališče. Kadar koga vpraša, od kje pride, odvrne, da z "britofa". Ljudje težko žive v taki prosperiteti. Jemljejo iz rovov svoje orodje in si iščejo delo drugod, toda povsod nalete na brezrčno izkorisčanje.

Peter Bukovec.

MANIFESTACIJA ZA REPUBLIKO

Ta slika prikazuje manifestacijsko slavlje v Berlinu, ovacije v njih pa je bila deležna republikanska garda, zvana REICHSBANNER, katero tvojajo največ politično in strokovno organizirani delavci. Republikanska garda je bila ustanovljena pred leti v namenu, da brani nemško republiko in njen demokratično ustavo pred nameravnimi puči monarhistov, ker se na državno milico, kateri poveljujejo večino bivših kajzerjevih oficirjev, ni bilo dosti zaneseti. Zdaj republikanska garda paži na fašistično pripravljanje na silno strmolagljivo republikansko formo vlade. Te ovacije so se vrile pred glasovito berlinsko kupolo po uspešnem organiziranju novega državnega zabora.

"Po zakonu prepovedano"

— ultimat klubovi "Zarji"

Cleveland, O. — Ostajam pri trditvi, da bi pri "Zarji" se je prisko do razkola, ce ne bi Vistro Grill zaeno s svojimi prijatelji poškilil v republikansko stranko in dal slovo klubu št. 27 v delavski politiki. Znova priznam, da je on mnogo storil v "Zarji" in pri "Cankarju". Med pevci in pevkami, ki so od klubove "Zarje" odstopili, so bile aktivne in sposobne moči. Delujejo v društvu iz navdušenja, toda "drže" s tistim, ki jih pridobi. Na svojo stran je pritegnila Grillova skupina in so z njo. Danes so eni izmed njih še vedno prepričani, da je delal klub "Zarji" krivico, da je jo izkorisčal itd. To so jim povedali drugi, pa si zdaj isto še sami hipnotično dozvedeli razkol, so ga izvrzili s privatnimi nameni. Je jasno, se ne more utajiti, je to torej resnica močna kakor beton.

V omenjeni "E." na prvi strani pravi en stavki

"Pevci in pevke so le dvignili glas protesta proti nadaljnemu kontroliranju blagajne in zobra da strani par samostopavljanju ignorantov . . ."

Saj ni res! Kdor ima opravka s pevskimi zbori, ve, da ima le malokateri kaj blagajne. Klub št. 27 si ni debelil blagajno z dohodki "Zarjin" koncertov, pač pa je zanj gmotno mnogo prispeval iz drugih svojih virov.

O ignorantih — le tiho! Tisočkrat boljši je "ignorant", ki je dovolj močan, da nosi prepranje, da ga IMA — prepranje, kakor pa "brithni" in "učeni" ter "finančno odgovorni ljudje", ki tekajo po vetrku kaže, pa so si mislili, kaj nam bi zdaj klub, ne rabimo ga več, zbor nam bodo podpirali biznesmani, in tako je potocak takih misli naraščal ter končno prodri jez. Zdaj je boj v naselbini radi "Zarje", čigava da je, kdo komu kaj dolguje.

"Enakopravnost" od srednje 12. nov. ima na prvi strani v dveh kolonah poročilo pod naslovom "V pojaznu slovenski javnosti v Ameriki glede zbra "Zarja". Podpisani je odbor.

kor vreteno na drevesu ali strehi.

njihovi "privatni" politiki pod firmo Maschkejeve mašine. Meni je žal, da moram to naglašati. Eni pevci in pevke — dobromislični ljudje pri ločenem zboru — mi to zamerijo. Bodo že spoznali, da vem, kaj prišem.

"Valedega opezarjam v imenu "Zarje" (ločena skupina pevcev, ki si lasti ime originalnega zabora. — Op. pisca.) vse prizadete faktorje, da ne rabijo napisati imen "Zarja" še v nadaljevanju v tem imenu sprejemati prispevke ter vršiti kakršnekoli posle. Vse nabiranje glasov, prodaja vstopnic in skupine, ki ima priveditev 27. novembra (klubova, torej originalna "Zarja". — Op. pisca.) je v imenu "Zarje" po zakonu prepovedano . . ."

Tako nam grozi odbor ločene skupine v "Enakopravnosti". Ne bo nič izdal. Klub št. 27 naziva svoj pevski zbor z imenom "Zarja" že 15 let. Cemu naj bi zdaj kar naenkrat bilo to po zakonu njemu prepovedano? Po kakšnem zakonu? Če je izdal en sodnik odlok vam v prilog, to še ni zakon! Saj je vendar znano, da niti člani vrhovnega sodišča niso o zakonih vedno enotnega mnenja, nego si v svojih pravorekih prav zelo nasprotujejo.

"Kar se tiče spodbujanja republikanizma, je podlost prve vrste. Izdirktno hočete tu implicirati enega "Zarjin" pevcev (ločene skupine. — Op. pisca.) in urednika tukajšnjega lokalnega dnevnika "Enakopravnosti", ki pa je tekmo zadnjega desetletja osebno ter kod urednik več storil za "Zarje" kot ves klub št. 27 . . ."

Dobro, Mary! Toda, mar ni bil tudi on član kluba, torej delec kluba? In ali se od urednika ne pričakujete, da storiti v takih stvari malo več, kot pa tisti pevci in pevke, ki so prihajali na vaje in na seje iz tovarjen? Saj mu ne zanikavamo zaslug. Jaz pravim le, da je vse, kar je storil dobrega za dvig naselbine, s svojim republikanskim političarskim slepo-mišenjem vrgel v vodo.

In pravim tudi, da bi te ločitve ne bilo, ako se ne bi bil odločil plezati kvišku po glasovih svojih rojakov pod firmo republikanske stranke v svoj dobrobit. To ni ne delavsko, ne kulturno, ne narodno. Le poglejmo si z oči v oči — bo to zelo dobro za bodočnost slovenskega delavstva v metropoli.

Budislav Dika.

Slavnost 25-letnice društva na Ambridge

Ambridge, Pa. — Iz naše naselbine se v Proletarcu le malokrat čuje. Ako naj začnem z delavskimi razmerami, morem pojasniti le to, da so slabe in obetači nam še slabše.

Društvo "Naš Dom" SNPJ. bo na praznik Zahvalnega dneva v četrtek 27. novembra ob uredniku slavnost petindvajsetletnice. Nastopili bodo razni govorniki, med njimi Frank Zaitz. Da bo program bolj pester, nam je priskočilo na pomoč drama-tično društvo "Soča" iz Canonsburga, ki vprizori igro "Moč uniforme". To bo prva slovenska predstava v naši naselbini.

Društvo bo storilo vse s svoji moči, da ustreže gostom s sporedom in poštbo. Vabi na udeležbo člane in članice SNPJ. ter druge rojake v tej in drugih naselbinah tega okrožja.

Louis Uhernik.

DECEMBRSKE SEJE

MESECA DECEMBRA obdržujejo klubi JSZ. takozvane letne seje, na katerih se vrše volitve odbora. VOLITVE so najvažnejša točka.

ODBOR je duša organizacije. Slab odbor, slabo vodstvo. Dober odbor — in organizacija vzlic neprilikan, če so le premostljive, NAPREDUJE.

Vsakdo, ki je sposoben za urad, v katerega je predlagan, NAJ SPREJME! Ne siliti one, ki vedo, da niso kos naloženemu delu, kajti tudi če imajo še tako dobro voljo, neglede kako se bi trudili, uspeha ne bo — vsaj ne toliko, h kakršnemu lahko pripomore le sposoben odbor.

V klubih JSZ. je tajniški urad najvažnejši. Od tajnika se pričakuje, da izvrši mnogo, mnogo dela — včasi in ponekod tudi, da gre okrog članov in kolektiv članarino. Pravimo, da je tajnik DUŠA kluba. Potrebno je, da izvolute iz svoje srede najspodbnejšega, ki bo delo z veseljem opravil.

Izvolute v odbor samo PREPRIČANE SOCIALISTE! Le od teh smete pričakovati, da bodo kooperirali med seboj in z vami.

Socialistično gibanje v tej deželi IMA bodočnost. Prošle volitve so to znova dokazale. Tudi med slovenskim in ostalim jugoslovanskim delavstvom je ljudski sentiment socialistični stranki mnogo bolj naklonjen kot pred nekaj leti. To priliko je treba izrabiti. Delavce, ki s pokretom simpatizira, je treba pridobiti, da postanejo njegovi organizirani in aktivni člani, ne samo somišljeniki. To je NALOGA klubov. Pazite vsled tega, da bodo odbori sposobni in delavni, kakor so bili povečini sedaj. In potrudite se, da SE IZ-BOLJŠAJO odbori in KLUBI V CELOTI.

Udeležite se VSI decembarskih sej SVOJIH klubov!

KLUBOM IN DRUŠTVOM

ALI želite svojim priredbam čimveč moralnega in gmotnega uspeha?

OGLAŠAJTE JIH V PROLETARCU!

ZAPISNIK COLLINWOODSKE KONFERENCE PROSVETNE MATICE J.S.Z.

Konferenca društva Prosvetne Matice v klubovu JSZ, z delokrogom v Clevelandu in okolicu, v Barbertonu, Girardu itd., se je vrnila v nedeljo 26. oktobra 1930 v Slovenskem delavskem domu, Collinwood, O.

Tajnik konference s. Louis Zorko otori zborovanje ob 2:15 pop. Za predsednika seje izvoljen s. Skuk, zastopnik kluba št. 27. Za zapisnikarja s. Trinastic od istega kluba.

Dopisi. — Tajnik prečita pismo iz urada Proletarca in JSZ, o agitaciji za list in drugem. Sklenjeno, da se o njem razpravlja pod tozadvenimi točkami dnevnega reda.

Tajnik kliče imena zastopnikov, ki so sledili: St. 5. SNPJ F. Mikš; št. 126 SNPJ. F. Jerina; št. 477 SNPJ. G. Segulin; št. 53 SNPJ. J. Franček in F. Hainy; št. 142 J. Grodel; št. 147 SNPJ. A. Jankovich; št. 312 SNPJ. L. Čabron; št. 20 SSPZ. J. Ruge in J. Kočevar; št. 61 SSPZ. J. Jankovich (Barberton); št. 34 SDZ. J. Lever. Klubi J. S. Z. št. 27, Krebelj, Skuk, Brazisel, Zajc, Trinastic, Mikš in Lazar; št. 28, Segulin in Lever; št. 49, Durn, Barbič, Zgonik, Loker in Prisler; št. 222, Taneck in Dobrovolt; št. 232, J. Jankovich in Lovrenc Frank; ženski odsek kluba št. 27, Maggie Taneck in Angela Sikovich; Soc. pevski zbor "Zarja". A. Kukovac in Mikš; Čitalnica S. D. doma, J. Durn.

Zapisnik prejemanje konference sprejet, kot etat.

Poročilo tajnika-blagajnika. V konferencijski blagajni 26. oktobra je \$49.16. Uspehi od prejemanje do te konference niso taki, kakršne bi bilo želeti, dasi je aktivnosti precej. V klubu št. 27 je bil ustanovljen prvi ženski agitacijski odsek v JSZ. — Običaj je, da se na zborovanjih veliko sklepa, sprejetje predlogje se zabeledi v zapisnik in tam ostanejo. Ker je temu tako, tudi ni mogoče pokazati rezultatov, kakršne si v razpravah zamišljamo. Bo treba reforme. Kar spremembo, bo treba izvajati. V ta namesto se moramo zavedati odgovornosti. Ne se zanašati drug na drugega. Vsi skupaj, drug z drugim, pa bo dobro.

Organizatorji K. Trinastic in A. Jankovič poročata, da so skušali reorganizirati klub v West Parku in ustanoviti novega v Euclid Village. Za enkrat ni bilo uspeha. Kriva temu je največ brezbrinost delavstva. Tu depresija slabje vpliva na naše organizatorično delo. S prizadevanji za ustanovitev klubov v tem okrožju se bo nadaljevalo. Uspeh je ustanovitev ženskega odseka v klubu št. 27, ki je takož od začetka pokazal mnogo živahnosti in volje za aktivnost.

Poročila zastopnikov. — Poročila zastopnikov klubov in društev so se vedno nanašala na razmere, na probleme Prosvetne matice itd. Eni so apelirali na napredno članstvo, da naj se redno udeležejo sej raznih organizacij, kajti ako zanemarijo seje, preti nevarnost, da bodo prevladala negativne akcije neprijaznih ljudi.

Zastopniki klubu št. 27 poročajo, da klub in njegov pevski zbor "Zarja" napredujeva vse intrikam na sprotnikov. Nakane, da bi v klubu unijeli pevski zbor "Zarja", se jim niso posrečile. Zatekli so se na sodočje ter napravili s tem zboru visoke stroške. Zahvaljujo se vsem tistim klubom ter društvom, ki so v tem boju na strani klubove "Zarje" ter ji nudijo moralno in gmočno pomoč.

Zastopniki ostalih klubov istotako poročajo o bojih z nasprotniki, kar je umetno in pričakovati, toda naše aktivnosti se večajo. V temu kampanju so sklicevati sočrti shode, ali pa so naši govorniki nastopili na veselicah ter drugih priredbah. Sploh so naše gibanje dobri izgledi, samo aktivnih članov primanjkuje. Poročajo nadalje, da so se vsi klubki izkrali v prilog pevskemu zboru "Zarja" in obsojajo postopanje krožka, kateri je svojemu zboru istotako dal ime "Zarja". Klub št. 27 bodo v borbi podpirali.

Delegat VIII. rednega zabora JSZ. s. Zorko poroča: Prošli zbor JSZ, mi ostane v spominu, dokler bo življenje v meni. Na kratko reprezentacija na zboru je bila dobra. Med delegacijo je vladalo živahnost in sloga. Najbolj razveseljivo dejstvo je bila velika reprezentacija mladih. Rawno tako ženske. To obobe nam je bilo porok, da bo naše gibanje rasio na moči in vplivu. Spored zabora je bil obširen in važen. Razprave so bile radi kratkega časa — zbor je namreč zboroval le tri dni — omejene. Sicer pa ste vši čitali zapisnik, ki vam je dal točno aliko sej ter zaključkov delegacije. Glavnico za nas je, da sklep izvršujemo in na prihodnjem zboru bomo slavili toliko večje uspehe.

Vsa poročila so bila vzeta na znanje.

Pri točki o prosvetnem delu se priporoča včlanjenje organizacijam, da goje dramatiko, kjer mogoče tudi petje, predavanje itd. Zelo priporočljive so prirebe z varietjnimi sporedi, to je, program naj vključuje nekaj petja, godbe, deklamacije, eden ali dva krajska govora, kratko igro itd. Kjer ni na razpolago dobrih moči, naj se jih povabi iz drugih naselb. Nenavorno se bodo rali odzvali posamezniki, kakor tudi skupine, kot je npr. zbor "Zarja" od klubu št. 27. V vsakem slučaju pa naj se upošteva samo delavske kulturne organizacije. Za predavatelje naj se povabi edino srodruge, seveda sposobne predavate-

STAROMODNE DVORNE ŽENITBE

ljo. Nekateri zastopniki navajajo svoje pomislke radi stroškov s predavanji. Priporočajo ustanovitev socialnega kluba, v katerega naj bi ljudi prispevali 10c mesečno. Sugestijo se prepusti v razmotrivanje prihodnjih konferenc.

Agitacija za naš tisk. — Ker je bil navzoč s. Snay, je podal navzočim nekaj slike o agitaciji in o načinu, kakor pridobiti liste nove narodnike in mu obdržati prejšnje. Po Snayevem govoru so izrazili svoja mnenja in vtise z in o agitaciji za razširjenje Proletarca tudi razni drugi zastopniki, tako, da je nastala pri tej točki živahnja diskuzija.

Mladina in delavsko gibanje. Razprava o tej točki je prevlečen naglašala potrebo deliti socialistične pamflete in letake med mladino, da se jo zainteresira za socialistično gibanje. Kjer mogoče, naj se vrše mlašinska predavanja, in pa privede, ki bodo za mladino privlačne, toda valič teme agitacijskega značaja za socialism. O tem predmetu je podala obširno mnenje sodružnica A. P. Krašna. Sprejet je predlog, da se izvoloči poseben odbor šestih članov za kampanjo med mladino. Izvoljeni so Skuk, Krebelj, Segulin, Barbič, Durn in sodržnik Siskovich. Tajniku se naroči, naj skliče sestanek tega odbora.

Konferenca se soglasno izreče, da je vajna moralna podpora na strani klubove "Zarje". Kliči klubu št. 27 in "Zarji", naj stojita trino borbi do zmage. Apelira na zavedeno delavstvo, da podpre klub in njegov pevski zbor moralno in finančno, da bo v stavju odbijati na sodišču in kjer koli sovražna napade. Oboja razkolnike, kateri se smatra delavskemu gibanju sovražne in kulturno neznanje.

Volilna kampanja. V razpravi se naglaša, da je pred nami ogromno agitacijskega dela, ki ga je treba pospevati, da dobimo več in več novih agitatorjev ter somišljenikov.

Razno. — Sprejet je soglasno predlog, s katerim konferenca izjavlja svojo soglasnost z izjavo o fašizmu, kakor jo je objavila v tisku eksekutiva JSZ.

Konferenca oboja tiste dopisnike, ki so se v Prosveti blistali delo in spomin pokojnega Jožeta Zavertnika, in odravila izvajanja s. Zajca v aferi, ki je nastala. Dalje se konferenca zavezuje, da bo delovala za ohranitev Debsove radio postaje v New Yorku, katero hoče vladna radio komisija ukiniti.

Volitive. — Ves prejšnji odbor je pojavno izvoljen: in sicer, tajnik-blagajnik Louis Zorko, organizator, K. Trinastic; pomočna organizatorja, A. Jankovich in J. Lever.

Prihodnja konferenca bo v Girardu, aka pa se med tem časom ustanovi klub v kaki drugi naselbini tega okrožja, se bo zborovanje vrnilo v dotedanjem kraju. Sklenjeno, da določi dan konference tajnik v sporazumu s klubom v naselbini, kjer je zborovanje.

Predsednik zaključi zborovanje ob 6:25 zvezčer s pozivom, da se vsi energično primemeta dela za našo stvar, tako, da bodo poročila na prihodnji konferenci se bolj razveseljiva.

Joseph Skuk, predsednik; Louis Zorko, tajnik; Karl Trinastic, zapisnik.

Zahvala za sodelovanje

Vsem, ki so glasovali zame in za ostali socialistični tiket, ki ste agitirali in s tem omogočili zmago, izrekam sodružno zahvalo. Istopak sem vesel sodelovanja v kampanji od strani "Proletarca" ter drugih listov.

John Ermenc, Assemblyman petega distrikta, Milwaukee, Wis.

Italijanski ministri, ki so pred kakimi 25 leti o krbeli malemu člankemu Italijanskemu kraljičku močno spodobi, imata zdrave, lepe otroke. Če bi mu ili po ňu takrat na ruski, španski, habesburški, bavarški ali kak drug degenerirani dvor, bi plačal posledice zaradi, ki bi bil še člankišči in slabotnički, kakor kraljevska dvorica. Tako pa se dobila v Rimu kraljica Črnojorica Heleno, češči se so na drugih dvorih muzali, ker se jim je zdelo za malo, da gre vladar tako velike države vzel kmetico za ženo. Otroci iz tega zakona nimajo težav v možitvah, kakor npr. otroci španskega kralja. Italijanski prastrednostenik je bil lani po nevesto na bolgarijski dvor. "fest" fant in nevesti je bil vič, čeprav je bil tako troba v Musolinijevem dobu, kjer je kralj samo podstavok diktatorja. Pred tedni so se srečno zavrela pogajanja za zakonsko zvezo med bolgarskim kraljem in italijansko princessonjo Giovannino. Ona je lepa, kralj Boris pa ni več "fest", če je sploh kdaj bil, zato morda ni rada privolila. Ampak Mussolini je namignil, da bi bila tako poroka v veliko korist italijanskih zunanjih politiki na Balkanu, pa se je zavzel. Papen je nagajal Borisu z zahtovo, da se mora svetovati, da bodo otroci iz njunega zakona, če jih Bog da, vzgojeni v edinstvu zvezčavni katolički veri. Bolgariju je bilo težko bliviti, ker je Bolgarija pravoslavna država, in on je tudi pravoslavna vera, pa se je končno poddal, ker pa je hotel sestaviti, da bo katolička poroka v Italiji končana, poročili v Bolgariji in enkrat po pravoslavnem obrodu, kar je moral storiti, sicer bi Bulgari svojemu Borisiju sporočili, da naj dosegne kar v Italiji. Porodčna slavnost v Italiji in Bolgariji so bile pompozne, določa valič temu lo slabotnički pompa pri dvornih porokah pred avtočno vojno. Na sliki sta nevesta in ženin ob svojem prihodu po poroki iz cerkve Frančiška Asiškega v Italiji.

Iz delokroga cenetove "kulture"

Dopisnik se sedaj pritožuje in napoveduje, da bodo klanjali. Vsako glupost na delavski časopis, toda popolnoma održi, vsako bedasto predstavo po po kritici. Naj upošteva, da bi v hvali, smehljaj se na levo in desno, hodi po hišah in se prilizuje, meči strup na osvrazenje osebe, sežpat na uho, da je njegov napad neopraviljiv. Sicer pa dopisnik ni zameriti, ker je bil našnatan. Mr. cene je misil napraviti imenito poteko, pa je namesto tega zoget le imenito zalajal v lunu.

Konferenco so sklicali, konvencijo so sklicali — ker so hoteli napraviti mir. Tat kriči: Držite tata! — Zastrupljavec slogan v miru hočejo napraviti mir, tak mir, kakoršenega zahteva Mussolini: Na kolena vsi, mi smo odrešenici — pa so nas odrešili miru in složnosti, katero smo uživali skoraj celih trideset let v naselbini in — napredovali.

Mir hočejo, pa pošiljajo ljudem, kateri se jinje ne pokorijo brez pogoj, ljudem, kateri so dolga leta žrtvovali svoj čas, svoj denar in svoje moči za povzdigo Sloge. BODALA, VRVI ZA OBESANJE, azionima pismi in po telefonu grožnje, v katerih prete z joko ter drugimi slabimi posledicami. Mir hočejo, pa sejo strup, napredki hočejo, pa zastrupljajo vse naše javno življenje, s svojimi podložimi in v najogabnejšim nazadnjaštvom — in vse to v imenu tistega revnega naroda, katerega hočejo zaslepiti s škapulirji, narodno ohjetjo in zastavami.

Cas je že, da se dvignejo v naši naselbini merodajne osebe in napravijo konec tem lumperijam. Baš sedaj, ko je neobhodno potrebno, da se dvignejo in močvirja nazadnjaštvu, ko stojijo pred sami silne naloge, ko bi moral napeti vse svoje združene sile, da si zagotovimo složnost in skupno delovanje za nas, posebno pa za našo mladino, smo primorani gaziti v blatu reakcije, katero razširja ali skupa razširja po naselbini človek, ki si prizadeva magari s silo dosegči svoje sebične namene in z dosegom teh zlorabititi vse kar smo v dolgih letih zgradili.

Ljudstvo, ki ne zna mislit, je lahko varati. Pohvali tega in onega, razdeli jih v "pozante", "dobro poznate", "zname", "čislante" itd, pa se

zaznamli, da se bliža v tej deželi gospodarski polom, o čemer sem tudi neštetoček pisal, ker sem vedel, da bi bil Dom, ki bi stal 250 do 300,000 dolarjev blaznost v takih razmerah, sem odklanjati vsako osobno reklamo od moje strani kot urednik in prihodjeval samio to, kar se mi je poslalo.

Razumljivo je, da bi bil dober in pametni narodnjak, bi kričal: "Spomiladi se mora položiti temelj Domu, potem bo pa denar že prisel." Kajpak, sram bi jih bilo in dati bi denar, da bi ne bilo blamaže. Tako je narodnjštvo: Napolni svoje žepa, naloži narodni breme, da bo stokal pod njim, potem pa mi pred nosom razvij nazadnjaštvu in zastav in mu reci: "Poglej, tukaj je tvoj dom, budi ponosen!" pa bo prikimal in rad nosil breme.

Prišel je čas, ko se mora napredni element v naši naselbini predramiti in storiti odločilne korake, ako hoče, da se ne bo utopil v podlosti in nazadnjaštvu. Mala peščica razdiračev je na delu, toda strup učinkuje tudi v malih kolidinah.

Na zadnji seji Soc. kluba se je govorilo potrebi obširnega delovanja, katerega moramo razširiti že sedaj, ako hočemo obdržati to, kar smo pribrali dosedaj in ako hočemo dosegči še več. Naša mladina dorača; še par let in ona bo odločevala v naselbini. Ona bo prezela naše naloge in se nadalje borila za boljšo bodočnost delavstva in slovstva. Do prihodnjih volitev, ki bodo še večje važnosti, dasi lokalne, se mora izvršiti veliko dela, da bomo pripravljeni na vse strane, ker bo oster in težak. Ako hočemo dosegči uspehe, ako hočemo udejstvovanje naše mladine postaviti trdne temelje, moramo nastopiti že sedaj in storiti v tej smeri odločilne korake. Upravimo, da bo v ta namen stopil tudi glavni odbor J.P.Z. S. iz svoje rezerviranosti, vrgel rokavice, s katerimi je dosedaj prijemal razdiralec od sebe in pričel z energičnim čiščenjem. Njegova dolžnost je to, ker on je odgovoren članstvu za usodo naše organizacije in končno tudi — za bodočnost naše naselbine.

Spartak.

S potu po Washingtonu

Cumberland, Wash. — Tu je mala premogarska naselbina. Premogovnik obratuje le polovico casar ter vponuje le malo ljudi. Ko to pišem (dne 12. nov.) pada v tem kraju prvi sneg. Okolina je prijazna.

V Enonciaku in Kranju je velika slovenska farmarska naselbina, ki šteje več sto duž. Rojati gospodarsko in socialno precej dobro napredujejo. So zelo vlijudi in postrežljivi.

John Zupančič, zast.

Izjava barbertonskega kluba

Barberton, O. — Članstvo kluba št. 232 JSZ, je na svoji seji soglasno izjavilo svojo solidarnost s klubom št. 27 JSZ, v Clevelandu, kateri se bori proti nasprotniku, ki mu hočejo iztrgati njegov pevski zbor "Zarja" ter se polasti s imenom in imovino zborja. V doseg do tega imenovanja so šli na sodišče, o čem je bilo v Proletarju že obširno poročano.

Ojci motivov, ki so vodili razkošni grupe do tega dejanja, so bili že v tisku in so javnosti znani. Mi kličemo sodržom v Clevelandu, ne v Franklinciu. 20. dec. društvo "Danica" št. 44 SNPJ—piesna veselica v Slov. izobr. domu, Franklin.

31. dec. mlačinsko društvo "Flood City" št. 712 SNPJ—Silvestrov večer s plesom v Slov. delavskem domu, Močam.

PROLETAREC

List za interese delavskoga ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.
Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,
Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.—
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906.

Editor ..... Frank Zaitz
Business Manager ..... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone: Rockwell 2864.

NAUMESTEN NASVET

Ko je bil to jen predsednik Hoover na neki slavnosti na jugu in govoril proti socialistom in njegovemu "razboritemu bratu boljševizmu", se je nazaj grede peljal skozi Danville, Virginia. Na peronu postaje je stal delavec iz tekstilne tovarne, v kateri je stavka. Bil je revno oblečen, brez kravate in svetih čevljev. Predsednik Hoover je bil na zadnji platformi svoje posebne kare, in ta stavkar ga je nagovoril. Pripravoval mu je o nizkih plačah, dolgem delavniku, napornem delu, izkorisčanju otrok in žensk, in ker so razmere nevzdržljive, delavci stavkajo. Mi hočemo, da se bo z nami človeško postopalo in toliko plačo, da bomo v stanju človeško živeti.

Tedaj mu je predsednik segel v besedo in rekel: "Vse to je dosegljivo, ako se ne boste posluževali nasilnih metod."

Predsednik menda ni vedel, da vodi stavko unija, ki je pridružena konservativni A. F. of L. Stavkar mu je to pojasnil. Imamo dobre voditelje, dejal, "delavci nismo storili nobenega nasilja, nasilna pa je kompanija." Vlak je bil pripravljen za odhod in predsednik se je odpeljal.

Ali je že kdaj kak predsednik dejal kompanijam, da naj ne streljajo delavcev? Ali je posvaril kompanijske bire in Marionu, ki so streljali stavkarje tekstilne tovarne v hrbot? Nasilja, ki so jih storili delavci v boju proti krvicam, so krtina v primeri z goru nasilnih dejanj, ki so jih izvrstile kompanije posebno v stavkah. Razen tega so nasilne posebno v stavkah pri priganjanju in discipliniranju v delavnicu in tudi izven nje. Npr., ako delavca odslove zato ker bere Proletarca ali glasuje socialistično, je to nasilje, ki ga "glavni inženirji" na vladnih mestih nikoli ne obsodijo.

VAL NEZADOVOLJSTVA

Voltite 4. novembra so pokazale, kaj ameriško ljudstvo noče, ne pa, kaj hoče. Odklonilo je Hooverjevo "prosperiteto" in izreklo nezaupnico njegovi administraciji. Pred dve leti je dobil Hoover in njegova stranka milijone glasov večine, zdaj jo je z enakim valom izgubil. Da se ameriški kapitalizem obvaruje res ljudske stranke, si obdržuje v svoje politično varstvo dve stranki, ki imata enak program, toda se v kampanjam psujeta druga drugo in si mečeta vsakojake očitke. Po voltovah so demokrati viditelji izjavili, da bodo kooperirali s Hooverjem.

Po celi deželi se je velikanski val nezadovoljstva poslužil demokratske stranke, da izrazijo svoj protest, ki pa ne bi ničesar zaledel. Eni demokrati kandidatje za senatorje in govorje so bili izvoljeni z večino, kakršni so vsi čudijo toda v bistvu ta sprememba ne pomeni nič drugega kot nadomestitev prejšnjih z novimi osebami zakonodaja pa ostane ljudskim interesom enako hladna in kapitalizmu prav tako naklonjena.

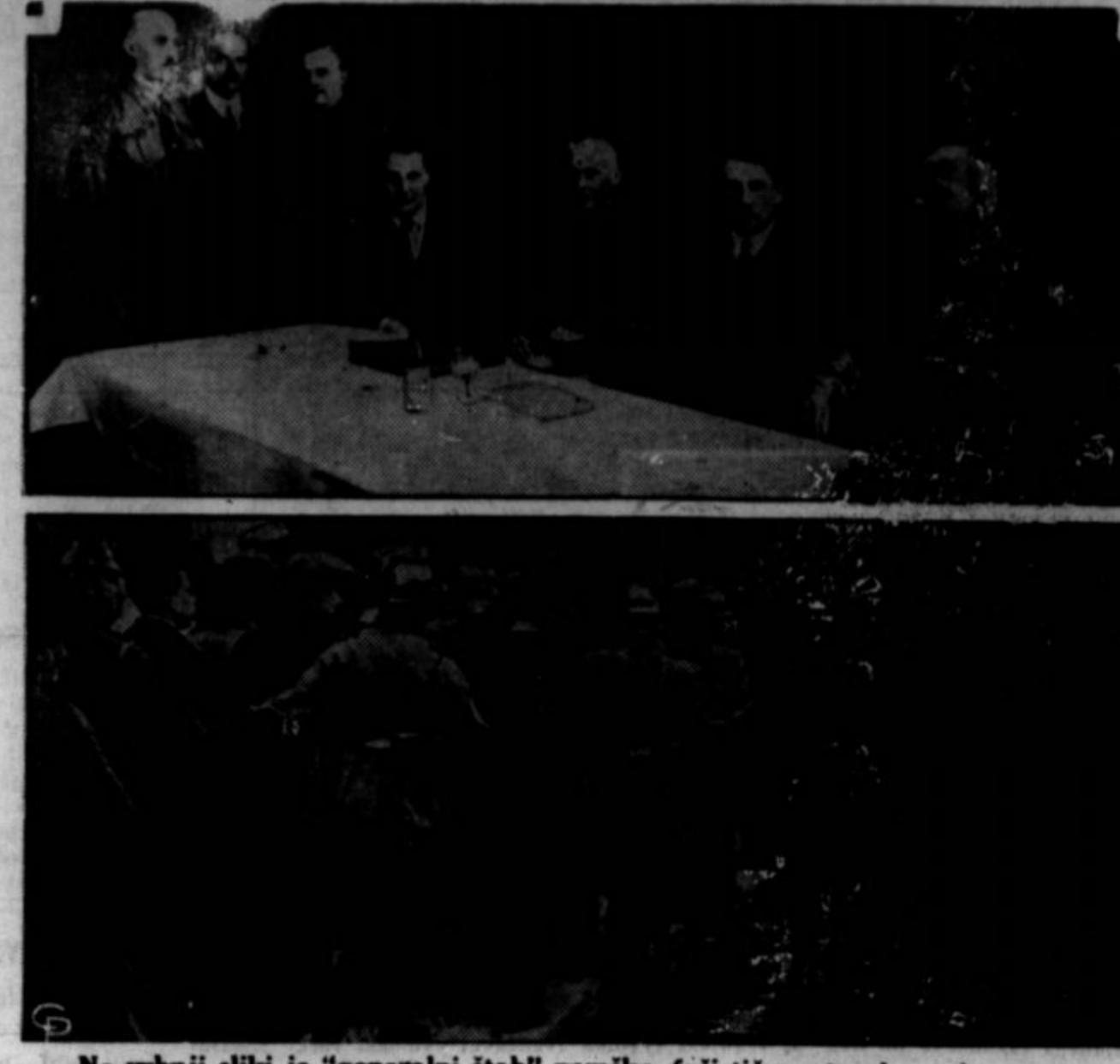
USPEHI J. S. Z.

To jen so mnogi naši klubki imeli priredebe, ki so bile sijajno obiskane in na katerih je vladalo navdušenje, kakršnega smo pogrešali že mnogo let.

J. S. Z. je šibka v številu, toda ima večino aktivne člane, kar pomeni toliko kot če bi poleg par sto aktivnih imela še pet tisoč neaktivnih članov. Kajpada je cilj JSZ. dobiti čimveč članov, ker računa, da postanejo tudi aktivni v nji. Cimjačja in aktivnejša je organizacija, toliko več dela lahko opravi.

Med modrostjo in fantaziranjem je razlika, ki pa jo tisti, katere vodi domišljavost, ne pozna.

Ker ste naprednjak, koliko storite za napredok?

Na vrhni sliki je "generalni štab" nemške fašistične stranke pri posvetovanju o načrtih, kako se polasti nemške vlade in kako bo takoj za začetek odsekaj nekaj socialističnih glav. Tretji od leve na desno (sedeti) je fašistični poglavar Adolf Hitler. Spodaj: Policia v Berlinu razgrana razgraja oče fašiste pred palačo državnega zborna.

Cvetko Kristan:

Mednarodni zadružni kongres

Zadružno gibanje, ki izvira dajnih zadruž, glavne prodajne poljedelska kreditna zadruga v Novem Sadu. Kot že stoletja in začetkom 19. stoletja vajalne zadruge (mlebarske, omenjeno je pa Mednarodna letje preve na pozitivnih živinorejske, sadarske, vinarske, strojne, perutninarske, o-zumno-produktivnih zadruž, še 28 ubogih tkalcov v angleškem Rochedalu, ki so začeli s skupnimi nabavljajanjem živiljenjskih hranilnic sistemov Raiffeizena in Schultze Delitzscha, nekaj sko zadružništvo nekaterih držav in Raiffeizna in Schultze Delitzscha, ki sta hotela na zadrži, ki sta v veliki dvorani "Konsumskih početkov, ko sta jo zethausa" in razprav se je u-deževalo krog 600 zastopnikov. Emil de Boyve in Anglež Edward Vansittart Neale je našel danes v eno najmočnejših zadrž, ter del zavarovalnic (toča, Nemčija, delno Francija) še počit.

Te zadruge, predvsem pa konzumne, so se združile po Ta Zveza je imela od 25. do večletnih prizadevanj v letu 28. avgusta t. l. na Dunaju svoj 1895 na kongresu v Londonu XIII. mednarodni kongres, naveden v mednarodno zvezo, ki se naziva Mednarodna zadružna, ki se sestaja vsake tri leta. Zvezava (alijansa) v Londonu. Iz sedal je v veliki dvorani "Konskromnih početkov, ko sta jo zethausa" in razprav se je u-propagirala predvsem Francoz Emil de Boyve in Anglež Edward Vansittart Neale je našel danes v eno najmočnejših zadrž, ter del zavarovalnic (toča, Nemčija, delno Francija) še počit.

Te zadruge, predvsem pa konzumne, so se združile po Ta Zveza je imela od 25. do večletnih prizadevanj v letu 28. avgusta t. l. na Dunaju svoj 1895 na kongresu v Londonu XIII. mednarodni kongres, naveden v mednarodno zvezo, ki se naziva Mednarodna zadružna, ki se sestaja vsake tri leta. Zvezava (alijansa) v Londonu. Iz sedal je v veliki dvorani "Konskromnih početkov, ko sta jo zethausa" in razprav se je u-propagirala predvsem Francoz Emil de Boyve in Anglež Edward Vansittart Neale je našel danes v eno najmočnejših zadrž, ter del zavarovalnic (toča, Nemčija, delno Francija) še počit.

Te zadruge, predvsem pa konzumne, so se združile po Ta Zveza je imela od 25. do večletnih prizadevanj v letu 28. avgusta t. l. na Dunaju svoj 1895 na kongresu v Londonu XIII. mednarodni kongres, naveden v mednarodno zvezo, ki se naziva Mednarodna zadružna, ki se sestaja vsake tri leta. Zvezava (alijansa) v Londonu. Iz sedal je v veliki dvorani "Konskromnih početkov, ko sta jo zethausa" in razprav se je u-propagirala predvsem Francoz Emil de Boyve in Anglež Edward Vansittart Neale je našel danes v eno najmočnejših zadrž, ter del zavarovalnic (toča, Nemčija, delno Francija) še počit.

Te zadruge, predvsem pa konzumne, so se združile po Ta Zveza je imela od 25. do večletnih prizadevanj v letu 28. avgusta t. l. na Dunaju svoj 1895 na kongresu v Londonu XIII. mednarodni kongres, naveden v mednarodno zvezo, ki se naziva Mednarodna zadružna, ki se sestaja vsake tri leta. Zvezava (alijansa) v Londonu. Iz sedal je v veliki dvorani "Konskromnih početkov, ko sta jo zethausa" in razprav se je u-propagirala predvsem Francoz Emil de Boyve in Anglež Edward Vansittart Neale je našel danes v eno najmočnejših zadrž, ter del zavarovalnic (toča, Nemčija, delno Francija) še počit.

Te zadruge, predvsem pa konzumne, so se združile po Ta Zveza je imela od 25. do večletnih prizadevanj v letu 28. avgusta t. l. na Dunaju svoj 1895 na kongresu v Londonu XIII. mednarodni kongres, naveden v mednarodno zvezo, ki se naziva Mednarodna zadružna, ki se sestaja vsake tri leta. Zvezava (alijansa) v Londonu. Iz sedal je v veliki dvorani "Konskromnih početkov, ko sta jo zethausa" in razprav se je u-propagirala predvsem Francoz Emil de Boyve in Anglež Edward Vansittart Neale je našel danes v eno najmočnejših zadrž, ter del zavarovalnic (toča, Nemčija, delno Francija) še počit.

ška, Danska, Estonska, Finska, Francija, Indija, Japonska, Jugoslavija, Kanada, Letška, Litva, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Ogrska, Palestina, Poljska, Rumunija, Španija, Švedska, Švica, Sovjetska Rusija, Sovjetska Ukrajina, Sovjetska Beloruska, Sovjetski Azerbejdžan, Republika Tannu-Tuva, Velika Britanija in Združene države Sev. Amerike. Zastopane niso bile: Island, Luxemburg, Mexiko, Perzija, Portugalska, Sovjetska Armenija, Sovjetska Georgija in Turčija. Med gosti pa so bili še zastopniki Grčije, ki so se udeležili sicer Mednarodne zadružne šole, ali v Zvezni še niso včlanjeni.

SOTRUDNIKI KOLEDARJA

"Am. druž. koledar" si je v krog svojih sotrudnikov pridobil lepo število proletarskih pisateljev in časnikarjev. Med njimi sta tudi dve ženski:

KATKA ZUPANČIČ in ANA P. KRASNA.

Katka Zupančič ima v Koledarju letnik 1931 izrazito socialno sliko "BREZ DELA". Spis, ki vam bo šel do srca.

Ana P. Krasna je podala čitateljem portret mutca — naslikala je njegove sanje in njegove duševne muke. Delo, ki ga boste čitali z zanimanjem.

Noben letnik Am. druž. koledarja ni še izšel brez prispevkov Ivana Moleka. V letniku 1931 ima zanimiv zgodovinski spis o "Rajski dolini" v Californiji. Naši rojaki so živeli v nji v tlačanskih razmerah. Izgubili so tisoč dolarjev, mnogi so prišli ob zdravju, marsikdo je bil uničen za vse življenje. "Rajski dolina" je eno izmed najbolj tragičnih poglavij, aka ne najtragičnejše, v zgodovini ameriških Slovencev. Kolonijo je vodil druhovnik Jeram in svoj skim je oglašal v towerskem "Am. Slovenscu", ki ga je urejeval Rev. Buh. Naseljenici v Rajski dolini so kmalu spoznali, da so bili prevarani. Rev. Jeram je bil njihov diktator v najožjem pomenu besede. Zemlja ni bila prikladna za obdelovanje. Priranki so pošli, v naseljino je prišla beda in poleg nje je vladal nad obupanimi rojaki še diktatorjev teror. Tragedija je bližala koncu. In prišel je konec tudi za Rev. Jerama. Več vam pove Molekovi spis v Koledarju.

Zelo bogat je v letniku 1931 leposlovn del. Vsi naši starokrajski in tukajšnji literarni delavci so zastopani v njemu. V ilustracijah in informativnem delu ne bo za prejšnjimi nič zaostajalo.

Poškrbite, da si izvod gotovo dobite za svojo knjižnico. Priporočite ga v naročitev in čitatevno svojim znancem. Ameriški družinski koledar polaga v spolnost na vsebine, ker izhaja zato, da ga ljudstvo čita.

Naročite ga svojcem v starem kraju. Stane \$1.12. Nam pošljete vsoto in naslov prejemnika, drugo uredimo mi. Vsakdo v starem kraju bo vesel tega koledarja.

Ako v vaši naseljini ni nihče naročil večje število izvodov Koledarja, storite to vi. Za pojasnila pišite upravnemu Proletarca čimprej.

Milijone dolarjev za lis

Na konvenciji "beauty" ekspertov v New Yorku, ki se bava predvsem z lepotičenjem žensk, je bilo sporočeno, da je business s kosmetičnimi (lepotičnimi) sredstvi dober kakor je bil. Okrog \$750,000,000 potrošijo Amerikanke vsako leto glasom referantov na omenjenem kongresu za kosmetična sredstva.

Veliko vina v Chicagu

V Chicagu se je to jen prideloval za približno petnajst milijon dolarjev grozda.

Ako želite prevesti zastopništvo "Proletarca", predljati sanj knjige in mu nabirati oglase, pišite upravnemu Proletarca.

KARL MARX

Njegovo življenje in njegov nauk.

Spisal M. BEER.—Prevle C. ŠTUKELJ.

(Nadaljevanje).

III.

AGITACIJA IN ŽIVLJENJSKA USODA.

1. Revolucionarni duh štiridesetih let.

Marx je bil revolucionaren ne samo v duhovnem smislu besede, s tem da je zastopal novo socijalno naziranje in da je teoretično utemeljil nov gospodarski red, temveč tudi v običajnem smislu nasilnih akcij, pri čemer je imel za vzor boje prvih let francoske revolucije. Imel je fin čut za revolucionarno vreme v globičnih ljudskih množic. Revolucionarna atmosfera je obdajala leta, v katerih so se zbirali v njegovem duhu elementi njegovega novega socijalnega naziranja: 1. 1842 je doživel Anglia prvo stavko množic, ki je grozila, da se razvije v generalno stavko in ki je bila politično-revolucionarnega značaja; 1843 in 1844 je bilo v Angliji zelo razširjeno naziranje o bližnji revoluciji; 1844 so izbruhnili upori šlezijskih tkalcev; 1845 in 1846 se je vsestransko in hitro razširil socijalizem v Nemčiji in socialistični časopisi, (Tu naj omenimo le nekatere: "Weser dampfbboot" Gesellschaftsspiegel", "Deutsches Bürgerbuch.") — so izhajali v vseh industrijskih središčih; v Franciji je mrgolelo socialističnih sistemov, socialističnih romanov in časopisov člankov; 1843 je tožil francoski publicist Jean Reyband, da ne mine dan, ne da bi se obsojalo obstoječega gospodarskega reda v znanim literaturam.

Analiza Zupančiča je podala čitateljem portret mutca — naslikala je njegove sanje in njegove duševne muke. Delo, ki ga boste čitali z zanimanjem.

Noben letnik Am. druž. koledarja ni še izšel brez prispevkov Ivana Moleka.

V letniku 1931 izrazito socialno sliko "BREZ DELA". Spis, ki vam bo šel do srca.

Ana P. Krasna je podala čitateljem portret mutca — naslikala je njegove sanje in njegove duševne muke. Delo, ki ga boste čitali z zanimanjem.

Noben letnik Am. druž. koledarja ni še izšel brez prispevkov Ivana Moleka.

V letniku 1931 izrazito socialno sliko "BREZ DELA". Spis, ki vam bo šel do srca.

Ana P. Krasna je podala čitateljem portret mutca — naslikala je njegove sanje in njegove duševne muke. Delo, ki ga boste čitali z zanimanjem.

Noben letnik Am. druž. koledarja ni še izšel brez prispevkov Ivana Moleka.

V letniku 1931 izrazito socialno sliko "BREZ DELA". Spis, ki v

ALEKSANDER NEVEROV:

Taškent-kruha bogato mesto

(Ruska povest iz dne velike lakovete.)

Prevedel Ivan Vuk.

(Nadaljevanje.)

— Stopi bliže k meni!
Miška se je zelo ustrašil, spustil je roke ob hlačah. Leva se trese od strahu, a noge drtijo v koleni. Strop, zdi se mu, se je spustil čisto na njega in vsa orta-čeka se guga na valovih.

A sodrug Dunajev nalašč molči in se ne zgane. Samo z napol mičečimi očmi švrkne po papirju. In zopet... švrkne po Miški!

— Kako se piše?

Miški vstaja vsak las na glavi in v nosu postaja vroče.

— Koliko si star?

— Enajst let, v dvanajstem sem.

— Korajzen dečko! Kadis?

— Ne.

— Ne taji, Mihajl Dodonov. Mi vemo vse...

Miška je zapazil smehljaj na ustih poglavarja in pomislil:

— Laže, nič ne ve, saj se smeje...

A poglavar se je zopet nasmehnil:

— Zakaj si ukrazel vrečo?

Miški je odleglo v srcu. In zopet je pomisli:

— Poskusi, malo ga ogoljufam, mogoče bo verjet.

Začel je pripovedovati; že dolgo se je pravljil z očetom v Taškent. Kupila sta kartu, dovoljenje, a oče je na potu umrl. Moral bi vzeti pri njem karto in dovolilnico, to ve sedaj, a tedaj se tega ni domisli. Vse postaje se je peljal brez karte. Tu se mu je pridružil deček iz njegove vasi in prosil: vzemi me, vzemi — sam se bojim. In ta deček je tudi zbolel. Ce ne verjamete... v bolnički leži. Zbežal je, da ga še vidi, a ta čas je čungunka zazvijačala. In on, Miška, se je ustrašil in bežal, bežal ter zadel v babo. Tema je bila, nicesar ni bilo videti. Zadel je z nogo v vedro in baba je začela kričati. Slišali so mužiki, pomislili, da je tat. A ta vreča je njegova. V tej vreči je še druga vreča, a v tej drugi vreči je zavita kružka, nekoliko soli in babičino krilo. Miška ni nikoli kradel.

Razvezali so vrečo. Res je: kružka, sol in krilo.

Sodrug Dunajev je pogledal Miško, zopet zasuka brke z enim prstom.

— Kaj ne veš, da se brez karte ne sme votiti po železnici?

— Vem, seveda, ali kaj storiti? Tako zelo sem lačen...

— Kaj hočeš v Taškentu?

— Delat grem.

— Kakršno delo pa znaš?

— Kakršno se bo našlo. Gnoj kidati ali orati...

Dunajev, poglavar je zmajal z glavo in se nasmehnil.

— Veš kaj, Mihajl Dodonov: spreten dečko si. Prav za prav bi te moral kaznovati za to, da postaneš še spretnejši.

Jutri boš nosil z babami, ki so brez voznih kart, drva. Ko boš gotov, se odpelješ dalje. Ker se zastonji pri nas nikdo ne more voziti. Razumel?

Miška je pričakoval haj hujšega.

Odšel je iz orta-čeka z miliciškom in je rekel obehkočeno:

— Dela se ne bojim. Kar ukaži, — naredim...

16.

Dolg je dan! Vleče se in ni mu konca. Spočetka se je solnce nad goro neprestano dvigalo, nato pa se zopet spuščalo pod goro, a večera še ni. In drv je na kupe. Kedaj jih po polenih znoši? Miška je nalagal na krepak mužiški hrket. Po tri polena je naložil. Oči so se mu napenjale od teže, vztrjetavale, kratke noge so se zapletale v širokih laptih. Misli je, da ga pohvalijo za vneto delo, a babe ga zmerjajo:

— Dečko, nikdar se tako ne sili. Tu nisi doma.

— A kaj?

— Vrčuj z močmi.

Prva je omahnila kodrolasa deklina z golimi, opraskanimi nogami. V glavi se ji je zavrtelo, a v vratu jo je zapeklo. Ozrla se je okrog zatemnili očmi in je vse prebledel. Objela je svoje opraskane noge. Kdo je okrog nje, ni razumel. Sklonila je nos v zemljo in začela sesati prst na roki.

— Kaj je, Nastjonka, smrt prihaja?

— Brez moči sem.

Smrt je položila Nastjonkino glavo na brezovo poleno in ji skrčila noge do brade. Ce

bi ji dali kaj jesti, bi ji odleglo. A kruha nikjer. Svoje drobtine porazdeliti?... Škoda. Sebi škoduješ, nje pa ne nahranis.

— Eh, takšno je življenje. Ženske so se razburile in zopet utihnile.

Vsaka je mislila o sebi:

— Ali prispejem?

Stale so okrog nje, nejevoljne, lačne, a Nastjonka je v tem polukrogu ležala mirna, tiha, z golimi, opraskanimi nogami. Ko so jo zvezcer povedli na postajo, je šel zadaj Miška s težkim korakom. Nizko je čepela na njegovi glavi stara očetova kapa in zakrivala oči. Zdelane roke so gabole.

Sedaj ni več fantek, zakaj delal je kakor veliki. A če se zgodi, da nenadoma zbole... Kdo mu bo pomagal? Sam si bo moral pomagati v vsem. Drugače pogni.

Naj je že mislil Miška kakorkoli, bilo je slabob.

Hotel je iti v vagon. Niso ga pustili.

Gledajo ga s takšnimi očmi, kakor da je okužen.

Odganjajo ga s takšnimi glasovi, kakor bi ga vse življenje sovražili.

Nekdaj mu je celo iz lonca pljusnil naravnost v glavo.

Miška se je zelo razjezik.

— Glej jih, buržuje, hudič! Rdeče treba nekakor spustiti na vas...

Odšel je za nekaj časa in se zopet vrnil.

— Mogoče so z vodo vred izlili kakšen košček.

Začel je s prsti tipati pod nogami. Temno je. Otipal je nekaj... A kamenček je. Otipal je zopet nekaj, a bil je kos lesa. Obrisal si je prste ob kolena in zapri ves žalosten oči.

— Kako se norčujejo iz nas.

Pomislil je in mislil v zopet začel tipati. Otipal je ribjo kost. Obrisal jo je ob srajco.

— Da bi se bolezni ne nalezel. Na tleh je ležala...

A usta so se mu sama od sebe odprila in lačna lica so se zgubančila.

— Pojem. Riba ne okuži. Kost je zahrustala med zobami in po ustnicah so se pocedile lačne sline.

— Dobro. Kaj sedaj?

17.

Na postaji je ležala Nastjonka pod klopoj.

Tudi mužik se je na prejšnji postaji va'ja! tako in Tatarček z obrito glavo — mnogo ljudstva, a kdo naj pomaga. Jokajo, pljuvajo, zmerjajo, stokajo. Vsak ima svoje skrbi, vsak svojo nevoljo.

In Miškovega srca se je polastila takšna žalost, da mu je bilo vseeno, pa če bi moral leči poleg Nastjonke. Ali Miška tega ne sme.

Napotil se je v Taškent. Mora priti. Bolje je, če umre tam kje, kakor na tem prostoru. Ali zares ne zdrži? Zdrži. Nocojšnjo noč zdrži na vsak način. A jutri je zjutraj prda babičino krilo. Pet funtov kruha dobi... nekaj je le. Takoj ga ne bo pojedel. Odlomi pol funta, drugo skrije. Pei funtov — deset polfunto — za deset dni. V desetih dneh se lahko pride tja in nazaj, če vlaki ne bodo poštali.

Miškove misli so se pomirile. Postalo mu je nekoliko lažje.

Mužiki v kotu so govorili o Taškentu, omenjali Samarkan. Je tudi mesto, samo za Taškentom še štiristo vrst dalje.

Miška je napel ušesa in poslušal.

Kruh v Samarkanu je zelo pocen, cenejši nego v Taškentu. A v Taškentu cene naraščajo, izvoza ni, vse odbirajo. Če se obrne človek v Kasmir* v vasi od Samarkana — ga dobi malone zastonji. Za stare škornje dobi štiri pude zrnja, za nove — šest puden.

Če ima človek — bog mi grehe odpusti — kakšno žensko krilo, tudi za njo se dobi poštegi pud ali dva.

To zato, ker je tam Azija. Tovarni in ljudstvo je razvajeno za razne stvari. Živi, na primer Sart. Ima štiri žene. Če šteješ po krilih, so to štiri krila, a čaj pijejo iz kotkov. Če zagledajo dober samovar — dvajset pudov ti dajo...

Pogovori kruhu so vznemirili Miškovo glavo. Zabolelo, zaščemelo je v srcu. Pomislil je na krilo:

— Ne prodam ga? Zdržim?

Poldruži pud ali dva, ni šala. Tako bi se popravilo celo gospodarstvo. Dobra letina — trideset pudov bi bilo. Koliko več bi se dalo napolnit! Za dom je dovolj in še za konja bi bilo, če ga kupi.

*) Naroda, ki živi v Turkestanu. (Dalje prihodnji.)

ZNAK ZAHVALNEGA DNEVA

V Zed. državah je cerkev ločena od države, vslil temu pa je njen vpliv v politiki zelo velik in dostikrat odločajoč. Po zaslugu raznih ver imamo tudi v tej deželi Zahvalni dan, ki je državni praznik, toda verškega značaja. Znak ameriškega zahvalnega dneva je puran. Če družina kolikor žmre, smatra za svojo tradicionalno dolžnost kupiti purana, raco, gos, ali vsaj kokš, kajti brez tega je zahvalni obred pomanskljiv. Pred vsakim zahvalnim dnevom izida predsednik posebno proklamacijo, ki vsako leto znova dolodi ta in ta dan za zahvalni praznik, na katerega naj se zahvaliti božji providnosti za vse dobre, ki smo jih bili deležni tokom leta. Praznik je izven puranskega košla zelo prazna stvar, kajti oni, ki imajo vsega zaslugi, ne žutijo potrebe, da se bi komu zahvaljevali, tisti, ki "dobrot" niso bili deležni in so v pomankanju, pa tudi nimajo vrzoka, da bi molili v zahvalo. Letošnji Zahvalni dan bo v četrtek 27. novembra.

Šubelj poje na "Savinem"

koncertu

Chicago, III. — Bolj, kot se bližamo "Savinemu" koncertu, ki se vrši v ČSPS dvorani, W. 18th st. in May Ave., v nedeljo popoldne dne 30. novembra, bolj smo prepričani,

"Prizor na vasi".

Ze zadnjic smo omenili nekaj o "Prizoru na vasi", ki bo tvoril drugi del programa. Je tako srečo je zrakoplovstvo toliko razvito, da človek lahko preleti veliko daljavo v nekoliko urah. Šubelj pride v Chicago svojega newyorskega na Savin koncert z aeroplonom.

"Prizor na vasi".

Ze zadnjic smo omenili nekaj o "Prizoru na vasi", ki bo tvoril drugi del programa. Je tako srečo je zrakoplovstvo toliko razvito, da človek lahko preleti veliko daljavo v nekoliko urah. Šubelj pride v Chicago svojega newyorskega na Savin koncert z aeroplonom.

"Prizor na vasi".

Ze zadnjic smo omenili nekaj o "Prizoru na vasi", ki bo tvoril drugi del programa. Je tako srečo je zrakoplovstvo toliko razvito, da človek lahko preleti veliko daljavo v nekoliko urah. Šubelj pride v Chicago svojega newyorskega na Savin koncert z aeroplonom.

"Prizor na vasi".

Od kar smo zadnjic pisali o tem koncertu, se nam je definitivno posrečilo angažirati Toneta Šublja, ki bo na svoji značilen način zapel nekaj narodnih in klasičnih pesmi. V interpretaciji pesmi njega malo prekaša, kar je tudi skrivnost uspeha njegove pevske karriere.

S pesmijo zna navdušiti poslušalce, jih dvigniti v višine veselja ali pa jim odpreti čuvstvo do krvavljenja in posledice so solze. V tem je Šubelj višek umetnika. Posetniki Savinega koncerta se bodo smejili do vzhodenosti in se — jokali.

On se nahaja v New Yorku, kjer ima v tem mesecu par koncertov. Enega bo imel v sobotu večer 29. nov., kar pa ne po-

— vsaj upamo — popolnoma zadovoljil.

Predvajale se bodo tudi filmske slike o raznih krajih Jugoslavije, o življenju izletnikov na parniku in o raznih zanimivih in lepih krajih zapadne Evrope — Anglije, Francije, Hollandije in mogočnih švicarskih Alp. Del slik je snel Jakob Zupančič na zadnjem izletu članov SNPJ in drugih, druge pa snemalec slik Cunard linije. Iz tega je razvidno, da bo prihodnji koncert Save prvovrstna priredba. Ne zamudite ga!

Pub. odbor...

Sodrugom v Clevelandu.

Seje kluba št. 27 JSZ se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsake tretjede nedelje ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slovenskem domu. Sodrugi, iščajte redno na seje in pridobijate mu novih članov da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vrago in v borbi za naša prava.

Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

FR. UDOVICH.

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI

JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE

CHICAGO, ILL.

<div

NESREČA, KI JE ZAHTEVALA TRI ŽIVLJENJA

V Clevelandu sta nedavno trčili skupaj lokomotivi dveh vlakov železnice New York Central. Trije delavci vlakovega osobja so bili ubiti in širje ranjeni.

Velik strokovni shod v Ljubljani

Govoril je dr. Živko Topalović iz Beograda. — Shod je bil dovoljen le kot predavanje. — Resolucija ni smela biti predložena. — Strogi policijski ukrepi.

Ljubljana, 1. nov. 1930.

Stroksna komisija za Slovensko, centralna matica vseh razrednih strokovnih delavskih organizacij v Sloveniji, je napravila znanega sodruga dr. Živka Topalovića, centralnega tajnika delavskih zbornic v državi, da priredi več velikih shodov v Ljubljani, na Jesenicah, v Mariboru in Trbovljah. Prvi shod bi se moral vršiti v nedeljo v Ljubljani, a ga je policija prepovedala, kakor tudi vse shode v drugih krajih. Na ponovne intervencije, je policija ljubljanska dovolila shod za nedeljo s tem-le dovoljenjem:

"V smislu člena 9. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi dovoljujem, da se vrši v nedeljo dne 26. 10. 1930. ob 9. uri v dvorani "Delavske zbornice" shod z dnevnim redom: "Gospodarska kriza in delavstvo." O tem govoril g. dr. Živko Topalović iz Beograda. Ta shod dovoljujem le pod pogojem, da se na istem ne razpravlja o nečem drugem, kakor o tem, kar je na v prijavi navedenem dnevnem redu in da je govor popolnoma nepolitičen, tudi brez aluzij na politiko in strogo strokoven."

Tako je torej iz velikega nameravnega shoda postalo predavanje, rezolucija, ki je bila pripravljena, ni smela biti predložena zborovalcem, govoriti je smel samo dr. Topalović in nobeden drugi. Tako je s svobo- do besede pri nas.

Dvorana je bila nabito polna, polna dvorana Delavske zbornice, priheli so delavci in delavke iz ljubljanskih tovaren, saj je naše delavstvo že dolgo brez shodov in še topot je benda strogo cenzurirana in ne bo prisla taka med delavce, ka- krna bi morala.

Zgodilo pa se je, da je imel brez vlak, s katerim bi moral nejcic, govornika Topalovića despoti dr. Topalović večurno ter tajnika Stanka sedel tudi

zamudo radi narastlih voda in policijski svetnik dr. Kokalj, ki poplav, tako da ni mogel priti je verno beležil vse, kar je go- pravočasno na shod. Zato je voril Topalović.

Jernejčič je otvoril predava- nje ter predstavil Topaloviča, ki mu je obenem tudi dal besedo.

Topalovič je začel govoriti. Njegov govor oziroma predava- nje je imelo naslov "Gospodarska kriza in delavstvo". Najprej je na splošno orisal odrok svetovne gospodarske krize, ki jo je videti najjasneje v števil- kah brezposelnih delavev vsega sveta. Govoril je o napredku tehnik, ki izpodriva člove- ske delovne moći in jih meče na cesto. Ustvarjajo se nove in- dustrije, ki pa morajo imeti no- vih konzumentov, a to so za- posleni delavci in uradniki, ki naj bi se glasom citirane vloge vršila dne 28. t. m. ob 1/4 19 ur v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani ne dovoljuje kot shod temveč da se ista sme vršiti sa- mo kot predavanje Dr. Topalo- viča iz Beograda o temi "Go- sposarska kriza in delavstvo". To predavanje se pa dovoljuje samo pod pogojem, da se bo vršilo brez vsakršne debate in da bo predavanje strogo stro- kovo. Ne sme se tudi sklepati o kaki resoluciji."

Tako je torej iz velikega na- meravnega shoda postalo pre- davanje, rezolucija, ki je bila pripravljena, ni smela biti predložena zborovalcem, govoriti je smel samo dr. Topalović in nobeden drugi. Tako je s svobo- do besede pri nas.

Dvorana je bila nabito polna, mnogo jih je moraloditi, ker niso dobili prostora v dvoranu niti v veži. Med zborovalci je bilo pomešanih mnogo de- tektivov, ob vhodih so stali stražniki, za mizo na odru pa je poleg sivolasega predsedni- ka Strokovne komisije s. Jer- brzi vlak, s katerim bi moral nejcic, govornika Topalovića

despoti dr. Topalović večurno ter tajnika Stanka sedel tudi

Mednarodni urad dela, ki dela na tem, da se začne reševati gospodarsko krizo, ki zadeva predvsem delavsko sloje, v svetovnem merilu in sistematično.

H koncu svojega govora se je okrenil tudi proti takemu zvanju nacionalnim strokovnim organizacijam, ki hočejo reševati krizo le v eni državi posebej brez ozira na sosedne de- žele. To pa je zmotno. Kriza je mednarodna, izkorisčanje delavstva je mednarodno in borba delavstva mora biti mednarodna. Narodne strokovne organizacije so le orodje v rokah domačih kapitalistov. Za- vednemu delavevu je pravi pro- stor le v razredno zavedni organizzaciji, v strokovni svobodni organizaciji.

Delavstvo je z zanimanjem sledilo govorovim izvaja- njem, ga večkrat z odobrav- njenjem prekinilo ter mu na kraju priredilo burne ovacije. To kljub temu, da je moral govornik strogo izbirati besede in paziti na to, kaj govor. Saj ga je dopoldan poklicala poli- cija k sebi ter mu razložila svoje "želje", kaj mora zamolčati in česa ne sme povediti, da o politiki ne sme niti pisniti in tudi merititi na politična vpraša- nja absolutno nič ne sme. Ob takih razmerah je pač govor- nik težko govoriti in vsak stavek, celo vsaka beseda mora biti strogo premišljena, da ne vzame "besede" policija v ro- ke.

Ponokonanem govoru Topalo- viča je predsednik predavanja zaključil isto. Delavstvo je ču- tido, da v dvorani niso padle besede, ki bi morale pasti in ki jih je bilo le slutiti. Tudi rezolu- cija ni smela biti predložena in to ista rezolucija, ki je bila 10. oktobra t. l., torej pred dobroimi 14 dnevi sprejeta na javnem strokovnem shodu v Zagrebu, in ki se glasi:

Delavstvo zbrano na shodu v Ljubljani, dne 28. oktobra 1930, po zasi- řanju referatov o gospodarski krizi in njenih težkih posledicah za delavstvo, zahteva:

I.
a) da se izdela temeljiti državni program, iz katerega mora biti razvidno, katera gospodarske panoge imajo v naši državi predpogoj za raz- voj, da se te panoge vesetransko pod- pre in jim omogoči čim največji raz- voj. — Ze iz tega bo razvidno, katera panoge so neizdatne in pasivne ter nam ne donašajo nikakih koristi, pač pa so pri sklepanju mednarodnih trgovskih sporazumov ovira za doseganje obvezanskih pravčinj pogodb; b)

b) da se osnuje državni gospodar- skti svet kot parlamentarna ustanova, ki

naj bi sestavljeno pariteorno in stanov- skih zbornic in svobodnih sindikalnih

organizacij in organizacij delodajal- cev;

c) da se delavska zaščitna zakon- nodaja v celoti izvaja, ker ni razloga za njen revizijo, še manj pa za kste- vost obstoječih določb. Mesto revizije je nujno potrebna spoplinitve ob- stojete delavske zakonodaje, zlasti glede zaščitovanja za brezposeljnost, starost, onemoglost in smrt;

d) da se z ozirom na dejstvo, da

so medze in zasukle večine delavstva

in nameščencev pri njej gibkovo pod-

fiziološkim minimumom ter se je v

letašnjem letu delavcev in nameščencev

in industrijskih, ki dobro prosperi-

raje brez stvarne podlage brezobzirno

zmanjšalo platiče, izda zakon, ki naj

predpisuje minimalne delavskie in

nameščenske prejemke. Na ta način se

mora preprečiti propadanje in dege-

neracija delavskih in nameščencin mo- žic.

II.

Da bi se zaustavilo širjenje gospo- darske krize in ublažile stranske posledice te krize med delavstvom in na- meščenci, ter da bi se moglo odbiti napade poslodavcev na delovne in plačilne pogoje delavcev in nameščencev in obraniti ter izvesti sedanje delavsko zakonodavstvo, na shodu zbra- ni delavci izjavljajo, da se morajo vsi delavci in nameščenci organizirati v svoje svobodne strokovne organizacije v sestavu Ujedjenega Radničkega Sindikalnega Saveza Jugoslavije, da tako ustvari potrebno moč, s katero se jim bo mogoče ubraniti napado poslodavcev in uspešno reševati vse ekonomski in socialni vprašanja ter si tako zagurati in priboriti boljše delovne pogoje in življenjskih potre- b, odgovarjajoči zaslužek.

Zato na shodu zbrano delavstvo o-

drabovala delo organizacij, združenih v

URSSJ-u, ki se stalo čvrsto na bran- ku, da odibije napade delodajalcev,

ki so izvedle sedanjo delavsko zaščitno zakonodajo. Na shodu zbrano delavstvo odbrabovala delo organizacij, združenih v URSSJ, da se obranjajo in izboljšajo sedanji delovni in plačilni pogoji delavcev in nameščencev.

Na shodu zbrano delavstvo istoča- smo obožja vse ose poskuse in delo pojedincov in grup, ki poskušajo vsemi- goče, da bi ustvarili žolti pokreti ki

se stavi v službo delodajalcev proti interesom delavcev ter posiva vse delavcev do takim poskusom in razkra- jačenim delavskim moži ne nasede in da

se strne v močno falango svobodnih strokovnih organizacij!

Ta rezolucija torej ni smela

biti sprejeta niti predložena.

Ostala je v žepu govornika, ka- kor je ostalo v glavi govornika polno prepovedanih in zato ne- izgovorjenih misli in kakor je ostalo v srčih navzočih delav- cev polno zahtev in protestov, ki niso smeli izbruhniti na dan. Doklej vse to?

X. Y. Z.

Priredbe klubov J.S.Z. in drugih soc. organizacij

NOVEMBER.

CONEAUH. — Priredba klubu it. 5 JSZ. in njegovega mladinskega odsaka v soboto 22. novembra v Slov- izob. domu na Franklinu.

CLEVELAND, O. — V četrtek 27. nov. na Zahvalni dan koncert "Zar- je" in igra "Grobovi bodo spregovorili". Vrši se v S. N. D.

CHICAGO, ILL. — Koncert "Sa- ve" v nedeljo 30. novembra v dvoru- ni ČSPS.

DECEMBER.

DETROIT, MICH. — Dramska predstava pevskega zboru "Svoboda" odsek klubu it. 114 JSZ. v nedeljo 14. dec. v Slovenskem del. domu.

CHICAGO, ILL. — Silvestrova za- bava klubu it. 1 v sredo 31. decem- bra v Lawndale Masonic Temple.

BRIDGEPORT, O. — Konferenca klubov JSZ. in družev Prosvetne matice v nedeljo 28. decembra.

STRABANE, PA. — Veselica klubu it. 118 JSZ. v soboto 31. dec. v dvorani dr. it. 138 SNPJ.

JANUAR 1931.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 25. januarja dramski predstava klubu it. 1 v dvorani ČSPS.

FEBRUAR.

CHICAGO, ILL. — Varijetni program v dvorani SNPJ. v nedeljo 22. fe- bruarja. Izvaja ga mladinski odsek klubu it. 1 v angleškem jeziku s so- delovanjem drugih klubov odsekov.

PITTSBURGH, PA. — Konferen- ca soc. klubov in družev Prosvetne matice v nedeljo 22. feb. v Slov. domu.

MAREC.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 22. marca dramski predstava klubu it. 1 v dvorani ČSPS.

APRIL.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 26. aprila koncert "Save" v dvorani SNPJ.

MAY.

CHICAGO, ILL. — Prvomajska slavnost klubu it. 1 v petek 1. maja v dvorani SNPJ.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoča datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

PENNNSYLVANIA.

Acosta: Geo. Kristell.

Aliquippa: Geo. Smrekar.

Ambridge: Martin Habich.

Bessemer: Joseph Glavan.

Bon Air: Peter Bukovec.

Braddock: John Rednak.

Broughton: Joseph Jaklich.

Claridge: Joseph Hren.

Crafton: Jacob Tomec.

Canonsburg-Strabane: Marko Te- kavec, John Terčelj, Louis Bartol, John Udovich.

Cliff Mine: Frank Bogataj.

Darragh: Andy Bertl.

Delmont: J. Paulich.

Export: Jos. Britz.

Farrell: Joseph Kramar.

Forest City: Frank Rataic, Tony Zaitz.

Greensburg: Tony Zupančič.

Hendersonville: Albin Karničnik.

Hermine: Anton Zornik.

Homer City: Jos. Jereb.

Jerome: J. Tursich.

Imperial: Frank Augustin.

Johnstown in okolico: Andrew Vi- drich, J. Kobal, Ilja Bubalo.

Krav: Louis Sterle, Henrik Pešarič.

Latrobe: John in Mary Fradel.

Imenik zastopnikov "Proletarca"

CANADA.

East Windsor: George Matesich.

A Jugoslav Weekly
Devoted to the Interest
of the Workers.

Official Organ of
Jugoslav Federation, S. P.

NO. 1210.

Published Weekly at 3639 W. 26th St.

CHICAGO, ILL., NOVEMBER 20th, 1930.

Telephone: Rockwell 2864

VOL. XXV.

HINTS FOR THE JOBLESS

You are unemployed and want help. Much of American capital was once unemployed. It needed help and got it and it has continued to get it to this day. Here is how, it is done.

Owners of capital obtained a government which they called an "Umpire of Fairness". It was fair of them. They wanted railroads. The Umpire voted them millions of acres of land. It gave them vast sums of money. Owners of other unemployed capital wanted rich coal, mineral and oil lands. The Umpire voted these to them. Still others wanted timber lands and quarry sites. The Umpire gave them away.

Manufacturing capital wanted help. The Umpire raised a tariff fence around manufacturing plants, raised it higher, and higher, and higher. Shipping corporations wanted aid. Handsome subsidies were given. Railroads wanted more help and mail contracts signed by the Umpire were largely subsidies. Almost everything asked of the Umpire was given.

Of course the silk hat fat boys wouldn't call these gifts "doles". No. They call it "American enterprise". Hoover called it "rugged individualism." The government of the fat boys and for the fat boys he calls the "Umpire of Fairness".

Let's do the same. Let's have an Umpire that makes decisions for us, a Socialist Umpire, one that will forget the fat boys and that will serve us. Why not?—The New Leader.

THE GREAT AMERICAN ELECTORATE IN ACTION

It is the futility and maybe the tragedy of American politics that voters who now calmly admit that there is no substantial difference between the old parties, lack the imagination, the courage and the intelligence to get out of the endless cycle of using first the Republican stick to beat the Democrats and then the Democratic stick to beat the Republicans. Hoover and the Republican Party richly deserved defeat. But the Democratic Party did not deserve victory. If it were called on tomorrow to do anything but criticize Hoover it would be hopeless. It is not united on prohibition, the tariff, taxation, public ownership, unemployment insurance or a foreign program. Its record in New York State and New York City where it has had power is, to put it conservatively, no better than Hoover's in Washington.

Some good men got in in the landslide. Locally the voters often manage to choose the less of two evils. But we who believe that democracy is preferable to dictatorship and that it is capable of education have no reason at all to talk about the instinctive wisdom of the people. Still less reason do we have for saying that men automatically learn economic wisdom from hard times. The average voter is angry at Hoover and the Republicans not because they stand for an outworn and dangerous system but because they (the voters) lost out in his Wall Street prosperity in which they still want to believe. It is the bitter truth that in general poverty and unemployment make masses of voters more fearful and more dependent upon the city political machines which have power to threaten them with worse fate or to bribe them with a little charity just before election. To overcome this situation requires far more intensive education and organization than we have done. — Norman Thomas.

Hopeless Morons

One of the most pitiable creatures in the world is a man who is robbed of everything but a bare living and exists in a decrepit house heated by a senile stove, but who nevertheless opposes Socialism because he has been told that it will divide up property, quash incentive and bust up religion and the family. Capitalism was good enough for his father, whose remains lie in the potter's field, and what was good enough for his father is good enough for him, you bet. The grocer has denied him credit, and he doesn't know where the next meal is coming from, but he will not stand for any attack on our glorious institutions.

Morons of that type are safely conservative. Their votes can always be depend on by old party politicians. Socialists cannot make a dent in their alleged minds but can only leave them to stew in their ignorance and folly. — Milwaukee Leader.

Historical Note

When Lincoln was elected to congress from Illinois his campaign expenses, paid by his party, were 75 cents.—Detroit News.

PROLETARIAN

REPORTS AND COMMENTS

Our Doings Here and There

By JOHN RAK

The chorus "Zarja" of branch No. 27 JSF, Cleveland, O., will give its annual concert on Thanksgiving Thursday November 27, at the Slovenc Auditorium on St. Clair Ave. A fine selection of popular and classic songs will be presented to the audience by "Zarja's" duets, trios, quartets and by its chorus. A few selections will be given also by singing societies "Jadran" and "Cvet". A two act drama in Slovenc about even graves protesting against the injustice of the possessing class will conclude their program. Then dancing will follow in the lower hall. Admission 50c for the afternoon, 35c in the evening. Afternoon tickets good also for the evening entertainment.

A combined program and dance will be given by club No. 5, JSF and its English sub-branch Saturday November 22, in the Franklin Hall, Franklin-Conemaugh, Pa. One of the features of this program will be a one act comedy staged by our young comrades. You can feel assured that your time will be well spent by attending this affair. Keep the above mentioned date reserved.

Has your lodge or branch sent in an order for the 1931 American Family Almanac? If not, make it your duty to get some of them distributed in your locality. With a little effort in our spare time we can give it the circulation if really deserves.

Anton Subelj, opera singer of Ljubljana, will accompany "Sava" in their concert to be held Sunday November 30 at the CPSF Hall, Chicago. The committee has made a fine choice of classical and popular folk songs. Also the latest pictures of Paris and Jugoslavia, taken by Jacob Zupancic during his recent visit there, and by the movie photographer of Cunard Line, will be shown. An enjoyable time with dancing to follow the program is assured. Tickets are available from all members of the chorus and branch No. 1 JSF, also at the office of Proletare.

Fall Concert of Club "Zarja"

Singing society "Zarja" was organized in 1916 by the club No. 27 JSF, Cleveland, O. After hard work for almost 15 years, Zarja gained popularity in all Slovenc settlements and now is one of the largest and best Slovenc choirs. Early this Spring, much dissatisfaction prevailed among some of its members and a split occurred. Arguments passed of which group is rightfully entitled to the name, its library and notes. Finally the case was brought to court and Judge Kennedy ruled that our by-laws passed out in 1922 and that our notes, library and name be turned over to this new group. However the case is appealed to higher court as we firmly stand up for our rights and will fight to the end.

On Thanksgiving Day, Thursday, November 27, this real Zarja of club No. 27 JSF will give its annual Fall concert in S. N. Auditorium on St. Clair Ave. An excellent program is arranged for that afternoon. Also singing societies "Jadran" and "Cvet" will give a few good selections. The second part of their program will be a drama in two acts about graves protesting against the injustices to the workers. A dance will follow the program.

Ross Sumrada, Cleveland, O.

Our Day Saturday, Nov. 22nd.

Johnstown, Pa.—Our young people sub-branch in conjunction with club No. 5 JSF, will give a program and dance Saturday, November 22, at the Franklin Hall. Two plays will be staged; one, a two act drama "Grobovi bodo izpregovorili" in Slovenc, and the other in English, "Betty's Blunders", a one act comedy. Speeches by several prominent speakers will also be given. The program will be both educational and entertaining and you can feel certain that a good time is in store for all. Admission for ladies and gents 50c, and 25c for children between the ages from 12 to 16. Tickets can be secured from any member of the branches or from the undersigned.

"Nada Sloga", No. 600 SNPJ, a ladies' lodge of Johnstown, will spon-

sor a dance for their fourth anniversary Saturday November 29, at the Franklin Hall. Good dance music will be furnished by a popular orchestra. Everyone is cordially invited.

Frances Langerholc.

Observations From Cleveland

Thanks to the guests and friends that surprised me on the eve of my birthday, also the members of branch No. 27, JSF, for their wonderful gift. I was indeed happy to see so many Comrades, Strugglers, Progressives and Beacons present. Thank you.

Remarkable gains in the recent election for the Socialist Party showed a good progress in the labor movement. In New York the Socialist vote doubled compared to that of 1928, Milwaukee, Wis., elected nine assemblymen, a sheriff and a state senator. Two of our comrades of Reading, Pa., will sit at the next session of the Penna. state legislature. These results prove that the people are becoming more dissatisfied with the present governing system.

The Strugglers of Cleveland are making good progress in the SNPJ membership campaign. Already, it is rumored, they lead the lodges of their city. Onward Strugglers! Let's finish on top!

The concert held recently by the Collinwood Socialist branch, No. 49, JSF, together with the speakers and dance program, was indeed a big success. Not since the opening of their hall, were there as many people in that hall as on the afternoon of October 26. We heard Comrade Anna P. Krasna of Johnstown, Pa., whose speech will not be forgotten. A good number of the Strugglers were present and enjoyed a good time.

John Lokar Jr., Collinwood, O.

Isn't She Also the Speaker?

1st Hubby—I think I'll run my wife for congress?

2nd Hubby—Why?

1st Hubby—Because she is so handy introducing bills in the house.

Handicapped

Mary—"Going to bed Mother? Aren't you going to sit up and wait for Dad?"

Mother—"What's the use? I have such a cold I can hardly speak."

Of the 17 cities with a 400,000 population, Milwaukee, Wisconsin, which has had Socialist Mayor for 18 years and which more recently elected nine Socialist assemblymen, among them our own John Ermec, ranks 17th in the percentage of crime. This means that Milwaukee is the clearest of the seventeen largest cities in the U. S. in crimes committed. No doubt it would surpass many of the smaller cities, too. But the importance of this ranking stands out clearly and is all the proof decent citizens should need that Socialists not only know

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

Anton Subelj, the man whose voice has been bringing joy and laughter to thousands of Jugoslavs in various parts of the country, will appear again in Chicago on Sunday November 30. He is to be the attraction at Slavas concert, although the complete program of Sava is in itself a masterful combination of good songs. The program will be even more effective by the addition of motion pictures of his year's excursion to Europe, showing the scenes along the route, from Chicago to Paris, Jugoslavia, and various European cities.

Compare this record with that of your city. Chicago is full of criminals. They are in the most part connected directly with the governing forces, and criminals have profited to the extend of millions of dollars. Rackets are established and at each election time the machine that has

made the "dough" spends it to elect their boys. Our votes mean nothing.

There are still too many people on the political pay rolls. What is more, crimes are committed and all the large cities have professionals who stretch the elasticity of our laws and release the criminals of their guilt. That is not the case in Milwaukee. We can be proud of our Milwaukee comrades and this gives us more courage on our work to pattern all of our cities after Milwaukee.

Developments in the past week in our city show the vast extend to which criminals have built up their machine. One of the most prominent gangsters is on trial for evading the income tax laws. They are also investigating the Post Office leases and that answers a question which has for long been misunderstood. I have always pointed with pride on the governments postal system when speaking of government ownership. If the government can operate the mails so efficiently as the U. S. system is operated why couldn't it also operate the railroads, telephone, electric light and other utilities? But the Post Office Department has been making a deficit. It seems that the wrong people control it because the leasing of Post Office buildings too, has become a racket. The government in all probability, has been "skinned". Overpayments on leases may be one cause for winding up on the short end of the financial sheet.

You may be asked to pay more for your mailings soon. But with good, sound and honest men running this system the Post Office Department could pay good returns.

We have not been in close touch with the South Chicagoans. That can plainly be seen. Last Sunday quite a nice group of Westsiders attended the 25th Anniversary celebration of Lodge Delavee No. 8 SNPJ. We were told that the attendance was a great deal better than usual. It has a right to be. But the program was too monotonous from the standpoint of the audience. Too many speakers. Yet celebrations of that type are known to carry many speakers, so the folks shouldn't complain, although a more diversified arrangement would have been much better. Congratulations and good wishes were "the order of the day". A play completed the lengthy program and this was followed by dancing.

Before a concert of this type the members of Sava have always been unsettled. Such is not the case for this concert. Mr. Muha has patiently worked throughout the summer and fall months so that only a general polishing up is needed for the remaining two weeks so that it should be a complete success. One also notices more life in Sava. And the possibilities of annexing a lot of new talent is evident from all this.

Developments in the past week in our city show the vast extend to which criminals have built up their machine. One of the most prominent gangsters is on trial for evading the income tax laws. They are also investigating the Post Office leases and that answers a question which has for long been misunderstood. I have always pointed with pride on the governments postal system when speaking of government ownership. If the government can operate the mails so efficiently as the U. S. system is operated why couldn't it also operate the railroads, telephone, electric light and other utilities? But the Post Office Department has been making a deficit. It seems that the wrong people control it because the leasing of Post Office buildings too, has become a racket. The government in all probability, has been "skinned". Overpayments on leases may be one cause for winding up on the short end of the financial sheet.

You may be asked to pay more for your mailings soon. But with good, sound and honest men running this system the Post Office Department could pay good returns.

You have heard that story haven't you, about the three greatest men, Washington, because he freed us from England. Lincoln, he freed us from slavery. Hoover, because he freed us from work. Well, a politician said we should be patriotic. "The crisis is greater than we think they are." — All right then. All you 7,000,000 men out of work, need to do, be patriotic, praise the system and see how many million more workers our 59 guiding stars will throw out of work.

These conclusions are based on intensive investigation, and this is buttressed by the knowledge that among women who work, wives of foreigners whose husbands are handicapped because of lack of the English language and the wives of Negroes who are often discriminated against, predominate. The greater number of these women have children, and the women are carrying on the double burden of keeping the home and working outside. Adequate pay for the men would unquestionably keep many of them in the home. These working women do not cause low wages, but low wages cause the women to work.

How do so many work outside the home? The women's bureau of the federal department of labor has made extensive studies of the question. They find in the large that the married women who work are the wives of poor underpaid men, and that the women's wages go to help maintain the families. In some cases they are the sole support.

These conclusions are based on intensive investigation, and this is buttressed by the knowledge that among women who work, wives of foreigners whose husbands are handicapped because of lack of the English language and the wives of Negroes who are often discriminated against, predominate. The greater number of these women have children, and the women are carrying on the double burden of keeping the home and working outside. Adequate pay for the men would unquestionably keep many of them in the home. These working women do not cause low wages, but low wages cause the women to work.

JUST A FEW THINGS

Socialism will abolish involuntary poverty. It will give you full earnings.

This is not an appeal to selfishness or avarice. We do not want you to be selfish or avaricious. We want you to be unselfish and generous.

But you know as well as we do that a person cannot live the right kind of life, nor enjoy the happiness that is the due of every human being, nor take the proper care of his health, nor develop his mind as it should be developed, if he is deprived of most of his earnings. If he has children he cannot give them the advantages of higher education when he does not get what is coming to him. Socialism will see to it that you get what is coming to you, instead of having to divide up with the big financial and industrial hogs, as you do now.

Socialism will shorten the hours of labor for you and everybody else, thus giving you time to devote your interest, and to enjoy the company of your friends, and to indulge your hobby if you have one, and to carry out those plans which you have been secretly cherishing all these years.

Socialism will guarantee you employment. It is the duty of society to guarantee to every willing worker, man or woman, an opportunity to earn an honest living; and this is one of the things which the Socialists most earnestly stand for.

Socialism will free you from subservience to the rich owners of industry and put you on an industrial equality with others. For the Socialists propose not only the collective ownership of the great industries but the democratic control of them as well. You will have an equal voice and vote in industrial matters instead of being made to feel that you are a nobody and a sort of a slave. Socialism will mean self-respect and individuality for everyone.

This isn't all of the things that Socialism will do for you—you've only a few of them—but it should be enough to make you work hard for it.

WOMAN AND LOW WAGES

BY AGNES H. DOWNING.

There were more than 8,500,000 women and girls working in gainful occupations outside the home by the 1920 census. Forecasts say there are 10,000,000 now. The tide is rising—in 1880 it was 14.7 per cent of all the women; in 1900, 18.8 per cent; in 1920 it was 21.1 per cent. This is about one-fifth of all women and girls past the age of 14 in the land.

Why do so many work outside the home? The women's bureau of the federal department of labor has made extensive studies of the question. They find in the large that the married women who work are the wives of poor underpaid men, and that the women's wages go to help maintain the families. In some cases they are the sole support.

These conclusions are based on intensive investigation, and this is buttressed by the knowledge that among women who work, wives of foreigners whose husbands are handicapped because of lack of the English language and the wives of Negroes who are often discriminated against, predominate. The greater number of these women have children, and the women are carrying on the double burden of keeping the home and working outside. Adequate pay for the men would unquestionably keep many of them in the home. These working women do not cause low wages, but low wages cause the women to work.

POVERTY IS HELL

Poverty is the open-mouthed, relentless hell which yawns beneath civilized society. And it is hell enough. Poverty is not merely deprivation; it means shame, degradation; the searing of the most sensitive parts of our moral and mental nature as with hot irons; the denial of the strongest impulses and sweetest affections; the wrenching of the most vital nerves. You love your wife, you love your children; but would it not be easier to see them die than to see them reduced to the pinch of want in which large classes of every civilized community live? — From this hell of poverty it is but natural that men should make every effort to escape. With the impulse to self-preservation and self-gratification combine nobler feelings, and love as well as fear urges in the struggle. Many a man does a mean thing, a dishonest thing, a greedy and grasping and unjust thing, in the effort to place above want, or the fear of want, mother of wife or children.—Henry George.

WAR — WHY!

Give me a gun,
That I may blaze away
At him, whom I ne'er met before this day;
Yea, e'en at him whose face I scarce can see,
He, afar off, a thousand yards from me.

Mad work? Yes, 'tis for both of us poor fools.

For me and him, both of us merely fools.

Give me a gun,
That he may fire at me
If chance he gets. For that—let Fate decree;
He's but a blot, a dot upon earth's crust,
But now 'tis I or he must bite the dust.

Quarrel?